

KONSTITUTSIYANI O'QITISHDA INTERAKTIV TA'LIM METODLARINING SAMARADORLIGI

Raximova Marhaboxon Davronjon qizi

*Qo'qon davlat pedagogika universiteti, Ijtimoiy -gumanitar fanlarni o'qitish
metodikasi (Huquq ta'limi) mutaxassisligi 1-bosqich magistranti.*

*E-mail: marhaboxonraximova@gmail.com,
+998903652095*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Konstitutsiyani o'qitishda interaktiv ta'lim metodlarining samaradorligi masalasi o'rganilgan. Maqolada interaktiv ta'lim metodlarining nazariy asoslari, turlari va ularning amaliy ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, Konstitutsiyani o'qitishda qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning samaradorligi masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: Konstitutsiya, interaktiv ta'lim, pedagogik texnologiyalar, huquqiy ta'lim, innovatsion metodlar, ta'lim samaradorligi.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ОБУЧЕНИИ КОНСТИТУЦИИ

Аннотация: В этой статье рассматривается вопрос об эффективности интерактивных методов обучения при обучении Конституции. В статье проанализированы теоретические основы, виды интерактивных методов обучения и их практическое значение. Также освещаются современные педагогические технологии, применяемые при обучении Конституции, и вопросы их эффективности.

Ключевые слова: Конституция, интерактивное обучение, педагогические технологии, правовое образование, инновационные методы, эффективность обучения.

EFFECTIVENESS OF INTERACTIVE EDUCATIONAL METHODS IN TEACHING THE CONSTITUTION

Abstract: This article explores the question of the effectiveness of interactive educational methods in teaching the Constitution. The article analyzes the theoretical foundations, types and practical significance of interactive educational methods. Also, the issues of modern pedagogical technologies used in the teaching of the Constitution and their effectiveness are covered.

Keywords: Constitution, interactive education, pedagogical technologies, legal education, innovative methods, educational effectiveness.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi davlatimizning asosiy qonuni sifatida fuqarolarning huquqiy ongi va madaniyatini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Konstitutsiyani o'qitish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan, xususan interaktiv ta'lim metodlaridan foydalanish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi [1, b.25].

Konstitutsiyani o'qitishda an'anaviy ta'lim metodlari bilan bir qatorda interaktiv metodlarni qo'llash ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning faolligini ta'minlash va ularning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi [2, b.45].

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Konstitutsiyani o'qitishda interaktiv metodlarning samaradorligini o'rganish maqsadida mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, maqolalar va o'quv-uslubiy qo'llanmalar tahlil qilindi. O'zbekistonlik olimlardan G.M.Saidovning tadqiqotlarida interaktiv metodlarning huquqiy ta'limdagi o'rni chuqur o'rganilgan. Uning "Huquqiy ta'limda innovatsion metodlar" nomli monografiyasida interaktiv metodlarning turlari, ularni qo'llash metodikasi va samaradorligi masalalari yoritilgan [3, b.56].

A.X.Sattarov o'zining "Konstitutsiyaviy huquq asoslari" kitobida Konstitutsiyani o'qitishda case-study metodining ahamiyatini tahlil qilgan. Olim bu metodning o'quvchilarda tahliliy fikrlashni rivojlantirishdagi rolini alohida ta'kidlaydi [4, b.89].

Xorijiy tadqiqotchilardan V.V.Petrov "Interactive Methods in Legal Education" asarida huquqiy ta'limda qo'llaniladigan interaktiv metodlarning samaradorligini tahlil qilgan. Uning fikricha, rolli o'yinlar va debatlar huquqiy bilimlarni amaliyot bilan bog'lashda muhim ahamiyatga ega [5, b.123].

K.E.Johnson o'zining tadqiqotlarida Konstitutsiyani o'qitishda aqliy hujum va loyiha metodlarining samaradorligini o'rgangan. Olim bu metodlar o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi [4, b.167].

H.R.Alimov Konstitutsiyani o'qitishda qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tahlil qilgan. Uning fikricha, interaktiv metodlar an'anaviy metodlarga nisbatan yuqori samara beradi [5, b.78].

NATIJALAR

Ilmiy adabiyotlar tahlili natijasida Konstitutsiyani o'qitishda interaktiv metodlarning quyidagi afzalliklari aniqlandi:

Birinchidan, interaktiv metodlar o'quvchilarning darsda faol ishtirokini ta'minlaydi. M.R.Browning tadqiqotlariga ko'ra, interaktiv metodlar qo'llanilganda o'quvchilarning 85-90 foizi dars jarayonida faol ishtirok etadi [8, b.45].

Ikkinchidan, case-study metodi Konstitutsiyaviy normalarni real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash imkonini beradi. S.K.Karimovning kuzatishicha, bu metod o'quvchilarning huquqiy bilimlarini amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini shakllantiradi [7, b.123].

Uchinchidan, debatlar va munozaralar o'quvchilarning tanqidiy va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. J.D.Wilsonning xulosalariga ko'ra, bu metodlar o'quvchilarning huquqiy masalalarni har tomonlama tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantiradi [10, b.167].

To'rtinchidan, loyiha metodlari o'quvchilarning mustaqil izlanish va tadqiqot qobiliyatlarini rivojlantiradi. Rasulov M.M. ning fikricha, bu metod o'quvchilarning Konstitutsiyaviy huquq bo'yicha chuqur bilim olishlarini ta'minlaydi [9, b.89].

Beshinchidan, rolli o'yinlar Konstitutsiyaviy institutlar faoliyatini amaliy jihatdan o'rganish imkonini beradi. V.V.Petrov ta'kidlaganidek, bu metod o'quvchilarda huquqiy jarayonlarni tushunish va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantiradi [5, b.134].

TAHLIL VA MUHOKAMA

Ilmiy adabiyotlar tahlili Konstitutsiyani o'qitishda interaktiv metodlarning samaradorligi bir necha omillar bilan bog'liq ekanligini ko'rsatmoqda. Birinchi omil - bu o'qituvchining interaktiv metodlarni qo'llash mahorati. G.M.Saidovning ta'kidlashicha, o'qituvchi interaktiv metodlarning mohiyatini chuqur tushunishi va ularni maqsadli qo'llay olishi kerak [1, b.78].

Ikkinchi muhim omil - bu interaktiv metodlarni qo'llashda mavzuning xususiyatlarini hisobga olish. A.X.Sattarov ta'kidlaganidek, Konstitutsiyaning har bir bo'limi va bobini o'rganishda turli interaktiv metodlardan maqsadga muvofiq foydalanish lozim. Masalan, inson huquqlari va erkinliklariga oid mavzularni o'rganishda keys-stadi metodi samarali bo'lsa, davlat organlari faoliyatiga oid mavzularni o'rganishda rolli o'yinlar metodini qo'llash maqsadga muvofiq [4, b.123].

Uchinchi omil - bu interaktiv metodlarni qo'llashda o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olish. V.V.Petrovning fikricha, yuqori sinf o'quvchilari uchun debatlar va munozaralar samarali bo'lsa, quyi sinf o'quvchilari uchun didaktik o'yinlar ko'proq samara beradi [5, b.167].

K.E.Johnson ta'kidlaganidek, interaktiv metodlar o'quvchilarning nafaqat bilim olishini, balki ularning kommunikativ ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Ayniqsa, guruh bo'lib ishlash va loyiha metodlari o'quvchilarning jamoada ishlash, o'z fikrini asoslash va himoya qilish ko'nikmalarini shakllantiradi [4, b.189].

H.R.Alimovning tadqiqotlari ko'rsatishicha, interaktiv metodlar o'quvchilarning Konstitutsiyaviy bilimlarini kundalik hayot bilan bog'lash imkonini beradi. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarning huquqiy ongi va madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi [5, b.145].

M.R.Brown ta'kidlaganidek, interaktiv metodlarning samaradorligini oshirish uchun zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, onlayn debatlar, virtual keys-stadi va boshqa raqamli interaktiv metodlar ta'lim samaradorligini yanada oshirishi mumkin [8, b.167].

S.K.Karimovning xulosalariga ko'ra, interaktiv metodlarni qo'llashda o'quv jarayonini to'g'ri rejalashtirish, vaqtni oqilona taqsimlash va baholash mezonlarini aniq belgilash muhim ahamiyatga ega [7, b.178]. Bu esa o'qituvchidan puxta tayyorgarlik va pedagogik mahoratni talab etadi.

Konstitutsiyani o'qitishda interaktiv metodlarning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining pedagogik mahorati, metodlarni to'g'ri tanlashi va qo'llashi, o'quvchilarning xususiyatlarini hisobga olishi hamda zamonaviy texnologiyalardan unumli foydalanishiga bog'liq. Interaktiv metodlar nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarning huquqiy tafakkurini rivojlantirish, amaliy ko'nikmalarini shakllantirish va huquqiy madaniyatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Konstitutsiyani o'qitishda interaktiv metodlarning samaradorligini tahlil qilish jarayonida quyidagi muhim xulosalarga kelindi:

Birinchidan, Konstitutsiyaning asosiy prinsiplari va normalarini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash imkonini beradi. Ayniqsa, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining inson huquq va erkinliklariga oid normalarini o'rgatishda keys-stadi metodi juda samarali hisoblanadi. Chunki bu metod orqali o'quvchilar real hayotiy vaziyatlar misolida huquq va erkinliklarning amaliy ahamiyatini chuqurroq anglaydilar.

Ikkinchidan, davlat hokimiyati organlari tizimini o'rganishda rolli o'yinlar metodidan foydalanish maqsadga muvofiq. Masalan, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining faoliyatini o'rganishda "Parlament sessiyasi" rolli o'yinini tashkil etish mumkin. Bu orqali o'quvchilar qonun qabul qilish jarayonini amaliy jihatdan o'rganadilar.

Uchinchidan, Konstitutsiyaviy huquq va majburiyatlarni o'rganishda debatlar metodi samarali natija beradi. Masalan, "Fuqarolarning saylov huquqlari" mavzusida debat tashkil etish orqali o'quvchilar saylov huquqining mohiyatini chuqurroq anglab yetadilar va o'z nuqtai nazarlarini asoslashni o'rganadilar.

Shunday qilib, Konstitutsiyani o'qitishda interaktiv metodlardan kompleks foydalanish ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning huquqiy bilimlarini mustahkamlash va amaliy ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Konstitutsiyani o'qitishda interaktiv metodlarning samaradorligi bo'yicha olib borilgan tadqiqot natijalari quyidagi xulosalarni chiqarish imkonini beradi:

Interaktiv metodlar Konstitutsiyani o'qitishda an'anaviy metodlarga nisbatan yuqori samara beradi, chunki ular o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi va nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash imkonini yaratadi.

Interaktiv metodlarning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining pedagogik mahorati, metodlarni to'g'ri tanlashi va qo'llashi, shuningdek o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olishiga bog'liq.

Keys-stadi, rolli o'yinlar, debatlar va loyiha metodlari Konstitutsiyani o'qitishda eng samarali interaktiv metodlar hisoblanadi. Bu metodlar o'quvchilarning huquqiy tafakkurini rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Interaktiv metodlarning samaradorligini oshirish uchun zamonaviy axborotkommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, o'qituvchilarning malakasini muntazam oshirib borish va ilg'or xorijiy tajribani o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Interaktiv metodlarni qo'llashda baholash tizimining shaffofligi, o'quv materiallarining sifati, moddiy-texnik ta'minot va vaqt resurslaridan oqilona foydalanish kabi omillarni hisobga olish lozim.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, Konstitutsiyani o'qitishda interaktiv metodlardan samarali foydalanish o'quvchilarning huquqiy bilimlarini mustahkamlash, huquqiy madaniyatini yuksaltirish va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati barpo etish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Saidov G.M. (2022). Huquqiy ta'limda innovatsion metodlar.
2. Toshkent: TDYU.
3. Sattarov A.X. (2023). Konstitutsiyaviy huquq asoslari. Toshkent: O'qituvchi.
4. Petrov V.V. (2021). Interactive Methods in Legal Education. Journal of Law Education, 15(2), 45-56.
5. Johnson K.E. (2022). Constitutional Law Teaching Methods.
6. American Journal of Legal Studies, 8(3), 78-89.
7. Alimov H.R. (2023). O'zbekistonda huquqiy ta'lim metodikasi. Yurist axborotnomasi, 5, 23-35.
8. Smith B.A. (2021). Interactive Learning in Law Schools. Legal Education Review, 12(4), 112-124.
9. Karimov S.K. (2022). Huquqshunoslik fanlarini o'qitish metodikasi.
10. Toshkent: Fan.
11. Brown M.R. (2023). Modern Approaches in Teaching Constitution.

12. International Journal of Legal Education, 7(2), 89-101.
13. Rasulov M.M. (2023). Konstitutsiyaviy huquqni o'qitish metodikasi. Toshkent: TDYU.
14. Wilson J.D. (2022). Teaching Constitutional Law Through Interactive Methods. Law Teacher, 14(3), 145-157.